

M's thought I no. 1

Fictie als redmiddel

Door Monique Tolk

Over het nut van kunst kunnen we eindeloos discussiëren en dan liefst na veel wijn, zodat we makkelijker voorbij kunnen gaan aan het nut van de discussie zelf. Die is er namelijk niet. Kunst hoeft naar mijn idee geen nut te hebben. Waar het wel voor kan dienen is om aan de realiteit te ontsnappen. Ik herinner hoe ik mij als kind terug wilde trekken in een eigen wereld, een fantasie. In fictie. Fictie kan een redmiddel zijn, want de werkelijkheid zoals wij die voorgeschoteld krijgen, blijkt vaak dodelijk. Kunst helpt ons aan de realiteit te ontsnappen. Misschien zou het nut van kunst kunnen zijn de realiteit naar een hoger plan te tillen, naar een schijnwereld zo wij willen.

Atelier Francis Bacon

Voor veel kunstenaars is het atelier een plaats waar zij zich kunnen terugtrekken, verdwijnen in een eigen wereld, ver van alle realiteit die zich daarbuiten afspeelt. In dat hol kunnen zij een eigen wereld scheppen, een die voor hen een nieuwe realiteit wordt. Een die zij zelf vaak nauwelijks kunnen bevatten en de toeschouwer al helemaal niet. Daarom loopt de vraag waar het kunstwerk over gaat, al gauw vast. Het werk zou immers voor zichzelf

moeten spreken. Het autonome proces van 'niets' naar 'iets' houdt immers in dat als het nog 'niets' is, er niks te vragen valt en als het 'iets' is, een werk op zichzelf komt te staan, los van de kunstenaar die op dat moment meestal afstand van het werk neemt en alweer nadenkt over of werkt aan het volgende. Misschien zouden we minder moeten focussen op de geest van de kunstenaar en ons meer richten op de afbeelding zelf:

To reveal art and conceal the artist is art's aim (Oscar Wilde).

De derde mei van 1808 in Madrid, Francisco Goya

In dat opzicht zou je kunnen zeggen dat een kunstwerk dusdanig autonoom is, dat het op zichzelf staat, liefst zonder naam of toelichting. No title. Het is dat intrinsieke gevoel, de emotie die het kunstwerk betekenis geeft. Dat is wat het verheft boven de alledaagse realiteit. En als ik dan toch een nut van kunst zou mogen benoemen, dan is het deze emotie die kunst noodzakelijkheid maakt.

Dat idee leidt tot de conclusie dat de gevoelstoestand van de kunstenaar, de innerlijke realiteit, in feite neerslaat in het kunstwerk. De mimesis. En dat deze esthetische ontroering heel nuttig kan worden genoemd in een poging

te ontsnappen aan de werkelijkheid. Een die fictie mogelijk maakt en vrijheid geeft. En daarmee het hoogste nut bereikt.